

– цифровізацію роботи установ міграційної сфери, покращення якості надання послуг та запровадження інноваційних форм роботи з мігрантами, удосконалення інституційного механізму державної міграційної політики;

– проведення постійного моніторингу міграційних процесів як зовнішнього, так і внутрішнього напрямів, дослідження та прогнозування міграційних тенденцій.

1. Романюк М. Д. Міграційні детермінанти національної безпеки України: теоретико-методологічні та практичні аспекти. *Демографія та соціальна економіка*. 2009. № 1. С. 50–60. URL : <https://dse.org.ua/arhiv/11/6.pdf>.

2. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>.

3. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 482-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text>.

УДК 343.3

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/80-81

Володимир ВАРВА

доцент кафедри

оперативно-розшукової діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ПОНЯТІЙНІ АСПЕКТИ ТЕРОРИЗМУ ЯК АКТУАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

За умов повномасштабної російсько-української війни питання протидії тероризму набули додаткової актуальності, що пов'язана з участю у підготовці та вчиненні цих кримінальних правопорушень спеціальних служб, організацій та військових формувань держави-агресора. Це суттєво відрізняється від класичного розуміння тероризму як злочинної діяльності окремих осіб та груп, у тому числі міжнародних, об'єктом якої є громадська безпека. Зокрема, з цієї причини до змісту ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» у 2022 р. доданий новітній термін з визначенням держави-терориста [1].

Аналіз кримінального законодавства держав пострадянського простору дозволяє дійти висновків, що фактично однакові склади кримінальних правопорушень в ст. 214 КК Азербайджанської Республіки, ч. 2 ст. 88 КК Латвійської Республіки, ст. 179 КК Республіки Таджикистан, ст. 271 Республіки Туркменістан мають назву «тероризм», в той час як ті самі дії мають назву «терористичний акт» у ст. 289 КК Республіки Білорусь, ст. 278 КК Республіки Молдова, ст. 323 КК Грузії та ст. 258 КК України [2]. При цьому розділ 1 КК України «Злочини проти основ національної безпеки України» не містить норм, безпосередньо пов'язаних з тероризмом.

У ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» використовуються поняття «тероризм», «терористичний акт» та «терористична діяльність», які відмежовуються одне від одного, однак не згадується їхній зв'язок із загрозами національній безпеці України. В п. 2 ст. 16, п. 1. ст. 19 і п. 1, 5 ст. 27 Закону України «Про Національну безпеку України» зустрічаються згадки про тероризм без визначення цього поняття.

Зважаючи на високу актуальність загрози тероризму національній безпеці держави під час війни, вбачаємо за необхідне дослідити понятійний аспект цих кримінальних правопорушень та внести пропозиції щодо його удосконалення. Насамперед це питання має значення для правильного застосування норм кримінального закону під час попередньої кваліфікації дій терористичного спрямування працівниками уповноважених оперативних підрозділів та органів досудового розслідування.

Законодавство України про боротьбу з тероризмом визначає поняття тероризму за такими його складовими: 1) це суспільно небезпечна діяльність; 2) це свідоме, цілеспрямоване застосування насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи

здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій; 3) метою є досягнення злочинних цілей

Терористична діяльність, за визначенням законодавця, виступає як організаційно-тактична основа тероризму, будь-яке сприяння підготовці або вчиненню злочинів терористичної спрямованості чи інших терористичних дій, зокрема: 1) планування, організація, підготовка та реалізація терористичних актів; 2) підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; 3) організація незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах; 4) вербування, озброєння, підготовка та використання терористів; 5) пропаганда і поширення ідеології тероризму; 6) фінансування та інше сприяння тероризму [2].

Незважаючи на те, що у п. 2. ст. 25 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» використовується термін «кримінальні правопорушення терористичної спрямованості», цей закон не містить самого визначення цього поняття та не передбачає переліку загальних ознак, на підставі яких їх можна було б віднести до однієї групи кримінальних правопорушень. Тож розробка цих характеристик покладеється на науковців, що досліджують відповідальність за кримінальні правопорушення терористичного спрямування. Базуючись на таких ознаках, як мета вчинення та високий ступінь суспільної небезпечності, можна виділити цілу низку кримінальних правопорушень, які мали б назву терористичних [3, с. 117]. Наприклад, до такого виду кримінальних правопорушень науковці відносять: ст. ст. 112 (посягання на життя державного чи громадського діяча), 146 (незаконне позбавлення волі або викрадення людини), 147 (захоплення заручників) 341 (захоплення державних або громадських будівель чи споруд), 349 (захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника), 443 (посягання на життя представника іноземної держави), 444 (злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист), а також інші статті КК України, якщо такі правопорушення спрямовані на залякування населення і вчинені з метою здійснення впливу на прийняття рішень органами державної влади або міжнародними організаціями [4, с. 93].

Однак, на нашу думку, такий перелік потребуватиме постійних оновлень, та, крім цього, діяння, що підпадають під ознаки таких складів кримінальних правопорушень, в одних випадках матимуть терористичний характер, а в інших – ні, тому такі спроби можна вважати марними та малопродуктивними.

Найоптимальнішим способом було б утворення окремого розділу Особливої частини КК України, що містив би склади кримінальних правопорушень терористичного спрямування. Однак необхідно зробити застереження про те, що у разі створення такого розділу склад терористичного акту повинен бути вдосконалений та доповнений такими ознаками, що виключали б дублювання норм, або мало б місце постійне доповнення розділу новими складами кримінальних правопорушень [4, с. 39].

Наразі ж склад терористичного акту, відповідальність за який передбачена ст. 258 КК України, розглядається як форма прояву терористичної діяльності та один із видів кримінальних правопорушень терористичного спрямування.

Таким чином, для спрощення сприйняття співвідношення вищезазначених категорій доречним буде розміщення їх у такому структурно-логічному порядку, від найбільш широкого поняття до найбільш вузького: 1) тероризм; 2) терористична діяльність; 3) кримінальні правопорушення терористичної спрямованості; 4) певне кримінальне правопорушення терористичної спрямованості, в цьому випадку – терористичний акт.

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України 20 березня 2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Євдокимов В. М. Кримінально-правова протидія терористичним злочинам в Україні: стан, шляхи вдосконалення, відмежування від суміжних складів злочинів та загальносоціальних категорій. *Європейські перспективи*. 2014. № 4. С. 91–96.

4. Смельянов В. П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія. Харків : Право, 2016. 88 с.